

ily cere-
cahier

vogels
aristofanes

ily cere- cahier 47a
a part of:

Aristofanes

Wolken

Vogels

Kikkers

Vertaald, ingeleid en van aantekeningen
voorzien door M. d'Hane-Scheltema

Athenaeum—Polak & Van Gennep
Amsterdam 1995

Vogels

Spreekrollen

Euelpides, een Athener
Peisthetairos, een Athener
Dienaar van de hop, genaamd Trolichos (winterkoninkje)
Vogel Hop
Koor van vogels
Nachtegaal, vrouw van de hop
Haan, als koorleider
Priester (-vogel)
Een Atheens dichter
Een waarzegger
Meton, een landmeter
Een inspecteur
Een wetsontwerper
Eerste bode (een van de vogels)
Tweede bode (een van de vogels)
Iris
Een omroepvogel
Een weggelopen zoon
Kinesias, een dichter
Een zwendelaar
Prometheus
Poseidon
Herakles
Een zogenaamde Dommegod

Stomme rollen

Slaven van Peisthetairos
Manes, een slaaf-vogel

Twee Atheners, Peisthetairos en Euelpides lopen zoekend rond, ieder met een vogel in de hand. Ze zijn op zoek naar het land van Vogel Hop.

EUELPIDES

Rechtdoor? Beweer je dat? Recht op die boom af?

PEISTHETAIROS

Verrek! De mijne krijgt juist 'achteruit'...

EUELPIDES

Wat is dit nu voor heen-en-weer-gedoe?

Als we zo doorgaan, gaan we naar de maan.

PEISTHETAIROS

Ik sufferd. Honderd kilometer lopen,
of meer, alleen omdat die kraai dat zegt...

EUELPIDES

Ik idioot. Ik luister naar een lijster
en loop de nagels van mijn tenen krom...

PEISTHETAIROS

Ik heb geen flauw idee meer waar we zijn.

EUELPIDES

Weet jij van hier het Nieuwe Land te vinden?

PEISTHETAIROS

Zelfs Exekestides' zou hier verdwalen.

EUELPIDES

O vreselijk!

PEISTHETAIROS

Ja, roep maar vreselijk...

EUELPIDES

Die vogelboer, die mopperpotpoelier
Filokrates heeft ons wel mooi bedonderd!
Hij almaar roepen: koop die twee gerust,
zij wijzen je de weg naar Vogel Hop,

daar in de lucht. En deze kletskauw hier
kostte nog één obool, en die zelfs drie.
Maar iets begrijpen? Ho maar. Enkel bijten.
tot vogel

Wat sper je met je bek? Stuur je me hier
de rotsen af? Er is hier echt geen weg...

PEISTHETAIROS

Hier ook niet, nee, bij Zeus, geen pad te zien...

EUELPIDES

Die kraai van jou, wijst die een richting aan?

PEISTHETAIROS

Hij krijgt nu weer wat anders dan daarnet.

EUELPIDES

Wat zegt hij van de weg?

PEISTHETAIROS

Hij zegt alleen
dat hij mijn vingervlees wel lekker vindt.

EUELPIDES

Dat is toch ongehoord: hier staan we nu,
verlangend en bereid om op te vliegen,
maar nergens is de goede weg te vinden.
Ja, lieve mensen in de zaal, wij zijn
een soort van anti-immigrainelijders:
een Skyth, een niet-Athener, dringt zich in,
maar wij, niet-Skythen en alom gezien,
Atheners van Athene, waar geen mens
ons dwingt—wij vliegen op, wijdbeens de stad uit.
Niet dat we onze stad haar bloei misgunnen—
het is een échte stad, de welvaart groeit er
en niemand die te laag wordt aangeslagen!
Dát is het niet. Het lijkt veel meer op krekels,
week in, week uit dat boomgezaag: Atheners
krekelen levenslang aan procedures.
En daarom gingen wij op stap, voorzien
van picknickmand en kookpot en wat mirte,
tot we een plekje vinden, hier of daar,
waar valt te leven zonder procedures.
Nu willen we de Vogel Hop opzoeken

en informeren of hij uit de lucht
wel eens een stad zag zoals wij bedoelen.

PEISTHETAIROS

Kijk hem!

EUELPIDES

Wat is er?

PEISTHETAIROS

Kijk, mijn kraai wijst steeds
naar iets omhoog.

EUELPIDES

De mijne ook! Mijn lijster
bekt naar omhoog alsof hij mij iets wijst.
Er moeten daar toch vogels zijn. Dat moet wel.
Maak wat lawaai, dan weten we het zo.

PEISTHETAIROS

Ja, schop eens met je voet tegen die steen...

EUELPIDES

Schop jij maar met je kop, dan klinkt het dubbel.

PEISTHETAIROS

Toe, pak een kei en bonk ermee.

EUELPIDES

Mij best...

Hallo! Oe-oe!

PEISTHETAIROS

Wat roep je nu oe-oe?

Tegen een hop? Die roep je met hop-pop...

EUELPIDES

Hop-pop! Hop-pop! Jij laat mij maar hoppoppen.

Hop-pop...

De dienaar van de Vogel Hop komt naar buiten. Het is een winterkoninkje met een geweldige snavel.

DIENAAR

Wie popt daar hop? Wie roept mijn meester?

EUELPIDES

Apollo help ons! Wat een snavelgat!

DIENAAR

Twee vogelvangers! Wat een ongeluk!

EUELPIDES

Wat onbeleefd. Dit klinkt toch niet erg aardig.

DIENAAR

Hop! Hopgehoepeld!

EUELPIDES

Stil, wij zijn geen mensen...

DIENAAR

Hoezo?

EUELPIDES

Ik ben de Bibbervink uit A-
frika.

DIENAAR

Je kwettert onzin!

EUELPIDES

Voel dan zelf maar.

DIENAAR

En wat is dit voor snoeshaan? Toe, zeg op.
wijst op Peisthetairos die het van angst in zijn broek doet

PEISTHETAIROS

Ik ben een poepegai, een soort fazant...

EUELPIDES

Maar wat bent u in hemelsnaam voor diersoort?

DIENAAR

Vogel in dienstverband.

EUELPIDES

Kwam u in dienst
na hanekampen?

DIENAAR

Nee, maar toen mijn meester
tot Hop werd omgevogeld, vroeg hij mij
zijn knecht te blijven en ook Hop te worden.

EUELPIDES

Maar vogels hebben toch geen knechten nodig?

DIENAAR

Hij wel, denk ik, omdat hij vroeger mens was.
Soms heeft hij trek in Faleronsardientjes,

dan vlieg ik met een schaal er snel op af.
Soms wil hij erwtensoep. Gauw, pot en lepel,
ik op de lepel af...

EUELPIDES

Gelijk een lepelaar.

Wat u eens doen moet, lepelaar, dat is
uw meester roepen.

DIENAAR

Nee, die doet z'n dutje.

Zijn maag zit vol met mirtebes en mieren.

EUELPIDES

Nu, wek hem toch maar.

DIENAAR

Nee, dat zal hij vast

niet prettig vinden...

na een dreigend gebaar van Euelpides

...goed, als u dat wilt...

dienaar af

PEISTHETAIROS

Oei! Naar de hel met hem. Ik schrok me dood!

EUELPIDES

Ja, krijg de pest, in al die consternatie
ben ik mijn lijster kwijt...

PEISTHETAIROS

O, bange haas!

Liet jij van angst je lijster los?

EUELPIDES

En jij?

Jij viel omver van schrik, en liet je kraai los.

PEISTHETAIROS

Zo ging het niet...

EUELPIDES

Hoe dan?

PEISTHETAIROS

Hij vloog vanzelf...

EUELPIDES

En jij liet hem niet los! Man, wat een lef!

Een stem klinkt van de achtergrond. De Hop verschijnt, overdadig uitgedost en deftig sprekend.

DIENAAR

Nu, open wijd de bospoort! Hier komt Vogel Hop!

EUELPIDES

Bij Herakles, wat is dat voor gedaante?

Wie draagt er nou zo'n verenpak, en driepluim?

HOP

Wie vroegen mij belet?

EUELPIDES

De hemel heeft
u waarlijk niet gespaard!

HOP

Bespot u mij
om mijn pluimage? Weet dan, vrienden: eens
was ik een mens...

EUELPIDES

Daar lachten wij niet om.

HOP

Om wat dan wel?

EUELPIDES

Uw snavel zit zo raar.

HOP

Ach, dat deed Sofokles. In zijn tragedie
werd ik als Hop zo wonderlijk gesnaveld.²

EUELPIDES

Bent u dan Tereus? Bent u echt een vogel?
Een sierpauw?

HOP

Echt een vogel...

EUELPIDES

Maar uw veren?

HOP

Die vielen uit.

EUELPIDES

Ach, door een vogelziekte?

HOP

Dat niet. Maar 's winters legt elk vogelsoort
zijn veren af. Dan groeien er weer nieuwe.
Maar zeg eens wie u bent.

EUELPIDES

Wie? Wij? Twee mensen.

HOP

Uw stad?

EUELPIDES

De stad met fraaie oorlogsschepen...

HOP

Zijn jullie rechters soms?

EUELPIDES

Integendeel,
juist anti-rechters...

HOP

Wat is dat voor soort?

EUELPIDES

Komt weinig voor, alleen buiten de stad...

HOP

O zo. Maar waarom kwam u hiernaar toe?

EUELPIDES

Wij wilden u graag spreken.

HOP

Zo. Waarvoor?

EUELPIDES

Omdat u vroeger, net als wij, een mens was
en in de schulden stak, precies als wij,
en zonder spijt blééf steken, net als wij.
Maar later werd u omgeschoold tot vogel
en boven land en water vliegt u rond;
u hebt verstand van mensen én van vogels.
En daarom kwamen wij u dringend vragen:
noem ons een stad die lekker wollig is
en ons kan koesteren als een zachte deken.

HOP

Dus ruimer dan Athene met z'n rotsburcht?

EUELPIDES

Nee, ruimer niet, maar graag wat aangener.

HOP

Een met een adellijk bestuur, dát zoek je?

EUELPIDES

Nee, alsjeblieft! Ik haat aristocraten!

HOP

Naar wat voor stad gaat dan uw voorkeur uit?

EUELPIDES

Nou, een waar mij niets ergers kan gebeuren dan dat bij voorbeeld 's ochtends vroeg een kennis komt kloppen met de boodschap: 'Zeg, bij Zeus, kom naar mijn huis, jij, en je kinderen ook, straks, na het ochtendbad. Wij vieren bruiloft. Ik reken op je komst, want anders vind je ook na het feest de deur voorgoed gesloten...'

HOP

Bij Zeus, verschrikkelijk! En wat een drukte!
En u?

PEISTHETAIROS

Ja, zoiets lijkt me wel.

HOP

Bij voorbeeld?

PEISTHETAIROS

Nou eh... dat de vader van een mooie jongen mij komt verwijten: 'Zeg, jij glansfiguur, je zag mijn zoon toch uit de sportschool komen, fris van de douche? Maar jij hebt niets gezegd, hem niet gekust of aangehaald, laat staan zijn ballen aangeraakt! Is dat nu vriendschap?'

HOP

Ai sukkel, houd jij van dat soort praktijken?
Zo'n stad als jullie zoeken, zoiets fijns,
dat vind je bij de Rode Zee.

EUELPIDES

Nee, nooit!

Niet over zee. Wij niet. Die schepen zijn
de pest. Denk aan de Salaminia!⁴

Weet u echt niet een Griekse stad voor ons?

HOP

Als jullie eens in Lepreon gaan wonen,
in Elis?

EUELPIDES

Lepreon? Dat riekt naar lepra
en lepra riekt weer naar Melanthios.⁵

HOP

In Lokris dan, bij de Opuntiërs?
Daar moet u heen gaan!

EUELPIDES

Maar dan moet ik ook
Opuntiër gaan heten?⁶ Voor geen goud.
Zeg liever eens, hoe is dit vogelleven?
U kent het nu.

HOP

Het leeft niet onplezierig,
vooral omdat het geld geen rol speelt hier.

EUELPIDES

Dan ben je inderdaad veel zorgen kwijt.

HOP

En in de tuinen pikken wij van mirte.
papavers, witte peultjes, kruizemunt
en wittebrood...

EUELPIDES

Precies als jonggetrouwen!

Peisthetairos, tot nu toe wat afzijdig, krijgt plotseling een idee.

PEISTHETAIROS

Oh, oh!

Ik zie een grote toekomst in de vogels,
een nieuwe wereldmacht. Wát ik u zeg!

HOP

Wat zegt u ons?

PEISTHETAIROS

Ik zeg, om te beginnen,
dat u niet zomaar her en der moet vliegen

achter uw snavels aan. Dat is geen werk.
Ook in de stad, als iemand ze ziet vliegen
en als je vraagt: wat is dat voor een snoeshaan
dan hoor je: die? een rare fladderaar,
een onrustvogel, die zijn ei niet vindt.

HOP

Mijn god, u spot er mooi mee. Maar wat dan?
Wat moeten wij dan doen?

PEISTHETAIROS

Een vogelstad

gaan stichten.

HOP

Wat? Een vogelstad? Hoe dat?

PEISTHETAIROS

Hoe dat! Een stomme vraag. Kijk maar eens goed
omlaag.

HOP

Kijk dan, ik kijk.

PEISTHETAIROS

En nu omhoog...

HOP

Ik kijk...

PEISTHETAIROS

En draai je nek eens om...

HOP

Verdraaid,

waar is dit voor? Moet ik mijn nek soms breken?

PEISTHETAIROS

Wat zag u?

HOP

Wat ik zag? Wolken en lucht.

PEISTHETAIROS

Is heel die lucht nu niet één vogelpool?

HOP

Wat is een vogelpool?

PEISTHETAIROS

Een metropool

van vogels. En zo'n pool is echt het toppunt:

daar draait de hele wereld om zijn as...

wijst op de lucht

Als jullie daar gaan wonen en er muren

om bouwen, wordt uw vogelpool metrópolis.

Dan wordt de mens een sprinkhaan in uw vingers

en zelfs de goden kunt u laten sterven

door hongerdood...

HOP

Hoe dan?

PEISTHETAIROS

Omdat úw lucht

ertussen ligt. Als wij naar Delfi willen

moet Thebe ons permissie geven. Nu,

als men op aarde offert aan een god,

laat u de vleesaroma's niet passeren

voordat die godheid zijn accijns betaald heeft.

HOP

Nou nou!

Bij alle vogelkooi- en valstriklisten,

zo'n deksels plan heb ik nog nooit gehoord.

Als ook de andere vogels ervoor voelen,

wil ik die stad graag stichten, met uw hulp.

PEISTHETAIROS

Wie legt het voorstel aan hen voor?

HOP

U zelf.

Ze kennen Grieks, dat heb ik ze geleerd,

woordje voor woordje, want ze tjlpten wartaal.

PEISTHETAIROS

Maar kunt u ze dan roepen?

HOP

Ja, dat kan.

Ik hoef alleen maar in die bosjes daar

mijn nachtegaaltje uit haar nest te roepen.

Dan lokken wij ze samen hier. Wanneer ze

ons samen horen zingen, vliegen ze.

PEISTHETAIROS

Maar lieve Hop, waar wacht u dan nog op?

Toe, alstublieft, doe het meteen. Kruip snel
die bosjes in en wek uw nachtegaaltje!

Het plan een vogelstad te stichten is geboren. De Vogel Hop roept alle vogels ter vergadering.

HOP

Kom hier, lieve bruid.
Ontwaak uit je droom,
zing de heerlijke toon
van je liederen uit.
Het droeve verhaal
van jou en mijn zoon
klinkt wonderlijk schoon
in je hemelse taal
en het trillend geluid
van je koperen mond
koert ver in het rond.

Door het bladergeruis
van het struikgewas heen
stijgt klaar en sereen
je stem op tot Zeus.
En Apollo die daar
in purperen glans
jouw klaagzangen hoort,
betokkelt de snaar
van zijn lier met ivoor
en nodigt het koor
der goden ten dans.

Dan wordt er één klank,
één godlijk akkoord,
een veelstemmig lied

eenstemmig gehoord,
gezonden
uit hemelse monden.

De nachtegaal antwoordt met een aantal mooie trillers, in het theater gespeeld op de fluit.

PEISTHETAIROS

O Zeus, zo'n stem uit zo'n klein vogeltje!
Zij heeft het hele vogelbos betoverd!

EUELPIDES

Dat heeft zij zeker.

PEISTHETAIROS

Stil, wees stil!

EUELPIDES

Waarom?

PEISTHETAIROS

De Hop gaat zingen met de nachtegaal.

Het lied van de Hop en de nachtegaal samen

Hop-hop poepoepoe poelepoe
tierelier kom hier
hierheen iedereen,

al mijn lieve vogelmakkers:
vogels die op boerenakkers
zaadjes zoeken,
kraaien, roeken,
snelgewiekste dichte zwermen
gersterapers,
korrelkapers
die met zachte piepjes kermen;

vogeltjes die in de klei
rond de kluiten
flierefluiten,
tsjiep tsjiep tsjiep,
zo licht en blij;

mussen, mezen in de struiken,
in de heesters van een tuin,
vogels die langs bergen duiken
of olijf en moerbeï eten,
tsjiep tsjiep tsjiep,
vlieg snel naar mij!

Vogelras bij de plas
dat naar steekmuggen hapt,
aan de rand van 't moeras,
tussen gras, tussen riet,
waar het regent dat het giet,
op een grasrijke plek
in het Marathongebied,
met gekwek, met gekwek
van de bonte Snaterbek;

zeemeeuwenvolk boven golven en krekken,
die met ijsvogels vliegen en deinen,
kom naar mij toe, er is nieuws te bespreken!
Alle langnekkigen, grote en kleine,
roep ik om hier te verschijnen:

een wijze sijs met mensenkop,
een spits ideeëndier
kwam in ons land. Kom allen hier,
kom praten met de Vogel Hop,
kom hier, kom hier, kom hier!

VOGELS

Turetureturetureluur!

Roekoekoeko!

Ture ture ture roe koe koe!

De vogels verzamelen zich. Paniek over de aanwezigheid van twee mensenwezens.

PEISTHETAIROS

Zie jij een vogel?

EUELPIDES

Nee, ik zie geen kip,
al klim ik op mijn tenen in de lucht.

PEISTHETAIROS

Me dunkt, die Vogel Hop heeft daar in 't bos
voor niets gezongen. Als een Vogel Fop.

VOGELS

Tjiep, tjiep!
Tjiep, tjiep!

PEISTHETAIROS

Kijk eens aan, daar komt er eentje,
ja, daar komt een vogel aan...

EUELPIDES

Ja waarachtig, 't is een vogel.
Wat voor eentje? Is 't een pauw?

PEISTHETAIROS

Dat kan hij ons wel vertellen.
Wat is dat voor vogeldier?

HOP

O, die hoort niet tot de vogels
die u alle dagen ziet.
't Is een soort van watervogel.

EUELPIDES

Prachtig, zeg, die purperkleur!

HOP

Ja natuurlijk is hij purper,
want zijn naam is Purperhoen.

EUELPIDES

Zeg eens even, jij!

PEISTHETAIROS

Wat roep je?

EUELPIDES

Daar komt nog een vogel aan.

Een haan, de koorleider, komt op.

PEISTHETAIROS

Ja, bij Zeus, daar is er nog een,

't lijkt een hoogmisplaatst persoon.

Wie is deze wonderkukel

die zo vreemd de voorste is?

HOP

't Is een Perzisch personage.

PEISTHETAIROS

Die? Een Pers? Als dat zo is,

is hij dan zo hoog gestegen

zonder hulp van een tapijt?

EUELPIDES

En die ander daar? Die vogel

die zo trots doet met zijn kuif?

PEISTHETAIROS

Ja, wat is dat voor merkwaardigs?

Is er nóg een Vogel Hop,

en bent u hier niet alleen dus?

HOP

Hij is van de Haagse Hop,

Ook een Hop. Ik ben zijn opa,

net zoals een zoon wel meer

wordt genoemd naar vaders vader.

Neem bij voorbeeld Kallias.⁷

PEISTHETAIROS

Kallias, die hippe vogel

met die kale kleren aan?

EUELPIDES

Hij is rijk! De parasieten

en dan gaat er bij de meisjes
plukken hem volkomen kaal
ook nog menig veertje af.

PEISTHETAIROS
Kijk, Poseidon! Kijk die ander,
die geverfde papegaai!
Wat mag die z'n titel wezen?

HOP

Die? Dat is de Hebbegier.

PEISTHETAIROS
De belastingman! Wie anders
is er nou een Hebbegier?

EUELPIDES
Een belastingman bij vogels!
Die heeft toch geen fluit te doen?

PEISTHETAIROS
Maar waarom bij al die vogels
zoveel pluimen op hun kop?
Gaan ze naar een defilé toe?

HOP

Nee, ze doen wat velen doen:
van je pet een bolwerk maken,
een soort zelfverzekering...

PEISTHETAIROS
Bij Poseidon! Moet je kijken!
zie je wat een vogeltroep
daar bijeen is?

EUELPIDES

Ja, Apollo,
wat een schaduw hier! Kijk, kijk,
door het wieken van hun vleugels
is de zij-ingang versperd.

HOP
Die daar heet Patrijs, en naast hem
waggelt juffrouw Snaterbek;
daar de Tamme Eend; daarachter
heb je Vogel Alkyon.

PEISTHETAIROS

En daarachter? Wie is dat dan?

HOP

Die? De postmus. Hij heet John.

PEISTHETAIROS

Is John Postmus dan geen kapper?

HOP

Ja, een postmus met een kam...⁸

Kijk, de Uil!

EUELPIDES

Wie brengt de Uil nu

naar Athene, vraag ik je!

HOP

Daar zijn Gaai en Kraai en Tortel,

Leeuwerik en juffrouw Duif,

Havik, Slavink, Boerenkoekoek,

Roodpoot en de heren Mees,

Specht en Arend, Braad- en Broedkip,

Chaamse Vlaai en Kake-toe.

PEISTHETAIROS

Hoor ze! Hoor ze! Wat een vogels!

Wat een massa zijzen, zeg!

Hoor ze piepen, hoor ze krijsen!

En ze hippen door elkaar.

Zeg! Ze gaan ons overlópen,

bah, wat kijken ze ons aan,

en ze dreigen met hun snavels...

EUELPIDES

Ja, verhip, je hebt gelijk.

De twee Atheners wijken naar de rand van het toneel uit angst voor de vogels, die mensen als vijanden zien.

VOGELS

Tjiepe tjiepe tjiepe tjiepe

tjiepe tjiepe tjiepe tjiep.

Tjiep, wie riep er. Piep, wie riep er?

tjiepe tjiep, waar is zijn nest?

HOP

Hier, ik riep. Ja, ik riep jullie,

ik de grote vogelvriend.

VOGELS

Tjiep tjiep tjiep, in naam der vriendschap,

wat voor boodschap had je dan?

HOP

Een die veilig, vlug, voordelig

en vooral belangrijk is.

Twee gewiekste mensendieren

hebben mij vandaag bezocht...

VOGELS

Mensendieren! Wat bedoel je?

HOP

Dat er uit de mensenwereld

twee bezoekers zijn. Ze zijn

hier gekomen met een voorstel,

een fantastisch proefproject!

VOGELS

Sinds ik uit mijn ei kwam kruipen

zag ik niet zo'n onbenull!

Zeg je dit in ernst?

HOP

Nu, kalm maar,

wees niet bang...

VOGELS

Hoe durfde je!

HOP

Nou, gewoon, ik liet ze binnen.

Zij zijn vrienden van ons volk.

VOGELS

Heb je dát gedaan? Hier binnen?

HOP

Ja, ik deed het met plezier.

VOGELS

Dus ze zijn hier in ons midden?!

HOP

Net zo goed als ik hier ben...

VOGELS *zingend*

Wij zijn verraden en verstoten
door een vriend, een metgezel,
één van onze luchtgenoten,
die de wet van langgeleden
en de grote vogel-eden
met zijn goddeloze poten
heeft getreden,
heeft getreden.

Want hij lokte ons met opzet
in de valstrik van zijn vangnet,
en dan levert hij ons over
aan dat goddeloos gebroed,
dat van oudsher tegen vogels
zo vijandig doet,
zo vijandig doet.

HAAN

Maar wij zullen hem, die vogel!

Ja, wij krijgen hem nog wel.

En die twee eerwaarde gasten

straffen wij ter plaatse af.

Ik stel voor ze te verscheuren!

PEISTHETAIROS

Ai, het is met ons gedaan!

EUELPIDES

't Is je eigen schuld. Jij haalde

al die moeilijkheden aan.

Waarvoor liet je mij hier komen?

PEISTHETAIROS

Wat? Jij moest zo nodig mee.

EUELPIDES

Ja, maar niet om hier te huilen...

PEISTHETAIROS

Wat een onzin zeg je daar,
want er valt niet veel te huilen,
als je oog wordt uitgepikt.

VOGELS *zingend*

Voorwaarts mars! De sabels trekken.
Hak maar op de vijand in.
Linker-, rechtervleugel dekken,
in de rug een charge maken,
want de vijand gaat eraan
en zal straks in onze bekken
heerlijk smaken,
heerlijk smaken.

Want geen schaduwbergen zijn er
en geen nevels langs de einder,
ook geen golvengrijze zeeën,
die hen bergen in hun nood
als ze strakjes met hun tweeën
vluchten voor de dood,
vluchten voor de dood.

HAAN

Nu niet langer wachten. Toe maar,
bijt ze, vil ze, scheur ze stuk.
Korporaal! De korporaal moet
met de rechterflank vooruit!

EUELPIDES

Kijk, daar heb je 't al. Waar vlucht ik?
Sta me bij!

PEISTHETAIROS

Zeg, blijf je niet?

EUELPIDES

Om door hen verscheurd te worden?

PEISTHETAIROS

Maar hoe denk je dat je hun
kunt ontvluchten?

EUELPIDES

Weet ik ook niet.

PEISTHETAIROS

Luister liever dan naar mij:
hier, wij moeten blijven vechten
en ons weren met een pot...

EUELPIDES

Met een pot? Wat helpt een pot nu?

PEISTHETAIROS

Heus, dan valt geen uil ons aan.⁹

EUELPIDES

Maar de gieren dan, kijk daar eens!

PEISTHETAIROS

Neem het braadspit uit de mand,
plant het hier maar, vóór je voeten.

EUELPIDES

Maar mijn ogen, hoe moet dat?

PEISTHETAIROS

Die bescherm je met een bordje
of een glazen kommetje.

EUELPIDES

Knap zo. Dat is goed gevonden.

Wat een prima generaal!

In tactiek en vechtideeën

overtref je Nikias.¹⁰

VOGELS

Een twee, voorwaarts met de snavels!

Zonder talmen, voorwaarts mars!

Pak ze, til ze, sla en vil ze,

sla dat vaatwerk van hun hoofd!

HOP

Vogels! Lafaards! Waarom moet dit?

Denk toch na, die mensen daar

zijn onschuldig! Jullie willen

moord en doodslag, maar zij zijn

buurtgenoten uit Athene

en familie van mijn vrouw...

VOGELS

Is dat reden hen te sparen?

Ieder roofdier gaat er aan

mensen net zo goed als wolven.

Erger vijand is er niet.

HOP

Ja, een vijand door hun aanleg,

En als deze twee nu hier zijn
maar in toeleeg goedgezind.
voor úw bestwil? Nu, wat dan?

VOGELS

Zouden zij ooit voor ons bestwil
hier een voorstel komen doen,
als ze altijd vijand waren,
vele generaties lang?

HOP

Slimme lieden steken dikwijls
heel wat van hun vijand op.
Wie voorzichtig is, is veilig.
In je eigen vriendenkring
zul je dat niet zo ervaren,
maar met tegenstanders wel.
Hoge muren fabriceren
of een vloot verzamelen,
doet een staat niet voor zijn vrienden,
maar de vijand leert het hem.
Dát soort kennis biedt bescherming
aan een ieders huis en haard.

VOGELS

Goed. Het lijkt misschien verstandig
eerst maar eens te luisteren
naar hun voorstel. Van een vijand
kan men leren, dat is waar.

PEISTHETAIROS

Het is net alsof hun aanval
afneemt; trek de troepen terug.

HOP *tot de vogels*

Mooi zo. Ik verzeker jullie
dat je hier geen spijt van krijgt.

VOGELS

Nou, dat hoop ik, want nooit eerder
hadden wij onenigheid.

PEISTHETAIROS

Kijk, bij Zeus, ze worden rustig.
Zet die pot maar van je hoofd.

zingend

Doe die bordjes maar aan kant.
Maar het spit nog wel hanteren,
want daar moeten wij mee speren
in dit vogelvrije Schot-land.
Hier, vanachter deze potrand
loeren wij en houden stand.

EUELPIDES

Maar... als wij hier moeten sterven?
Waar zal men ons dan begraven?

PEISTHETAIROS *zingend*

Op het Pottenbakkerskerkhof."
En dat zal de staat betalen!
Want tot alle generalen
zeggen wij: we zijn gedood
in de Slag bij Snaterloo.

VOGELS

Nu ingerukt mars!
En halt op de plaats.
Laat zakken de moed,
laat koelen de haat!
Zoals het past
bij een echt soldaat.

En dan eerst onderzocht
wie die snoeshanen zijn
en wat ze deed gaan
en waar wel vandaan.

HAAN

Zeg, Vogel Hop! Ik roep de Hop...

HOP

Roept u de Hop? Wat wilt u dan?

HAAN

Wie zijn die twee? En waarvandaan?

HOP

Twee Grieken, boordevol verstand...

HAAN

En wat voor toestand dreef hen aan

naar de vogels toe te gaan?

HOP

Een verlangen om te leven
en te zijn precies als jullie,
hier te wonen en te werken,
helemaal precies als jullie.

HAAN

Wat zegt u daar!?

Wat stellen ze zich dan wel voor?

HOP

't Is fantastisch, als je 't hoort...

HAAN

Verwachten ze er voordeel van,
zo'n lange reis naar Vogelland?

VOGELS

Wat dan? Wat dan?

HAAN

Als bondgenoot op 't oorlogsveld,
of meer in politiek verband?

HOP *wijst op Peisthetairos*

Hij heeft een groot geluk voorspeld,
een onvoorstelbaar goed idee;
want aarde, hemel, lucht en zee
komen te zamen in uw macht.
Dat is wat hij verwacht.

VOGELS

Is-ie wel helemaal snik?

HOP

Snikker dan jij of ik...

HAAN

Zit dat verstand in zijn kop?

HOP

Ja, hij is slim als een vos,
uitgeslapen en geslepen,
spits en snugger, op en top.

VOGELS

Vooruit, vooruit, vertel dan op.
Ik fladder van verlangen.

Laat horen al die plannen.

HOP

Ruim eerst dat wapengarnituur dan op.

tot twee vogeldienaren

Kom, jullie tweeën, breng dat spul naar binnen
en hang het bij de schoorsteen naast het haardvuur.

tot Peisthetairos

Nu dan, vertelt u hun ons plan maar eerst
en leg ze alles uit.

PEISTHETAIROS

Mijn god, ik niet,
tenzij ze plechtig een belofte doen
—zoals die mensaap van een messenslijper¹²
zijn vrouw liet doen—, dat ze mij niet gaan bijten
of pikken in mijn pik...

VOGELS

Wat? Heb je ooit!

PEISTHETAIROS

Nee, ik bedoel, niet pikken in mijn ogen...

VOGELS

Dat zullen wij niet doen.

PEISTHETAIROS

Nu, zweer het dan.

VOGELS

Alleen wanneer de jury straks eenstemmig
aan ons de eerste prijs geeft.

PEISTHETAIROS

Dat is goed.

VOGELS

En als wij pikken, dan de tweede prijs.

HOP

Hoor, vogelburgers! Iedere soldaat
kan met zijn wapens teruggaan naar zijn nest.
Voor nieuwe orders leze men de borden.

VOGELS

Is de mens niet altijd
en op elke manier
een bedriegelijk dier?
Toch spreek ik met hem,

want misschien is die eed
tot voordeel en kracht
en heeft hij bedacht
wat ik nog niet weet...

Verhef dus uw stem
en als u iets zegt
wat de vogels verblijdt,
dan is dat voor ons
en voor u tot profijt.

De vogels trekken zich terug, maar verdwijnen niet geheel. Zij luisteren naar het voorstel van Peisthetairos.

Het voorstel over een vogelstad wordt besproken.

HAAN

Maar nu dan de zaak waar het hier om gaat
en waarvan u zozeer overtuigd bent.
Spreek vrijuit, zonder angst, wij houden ons woord
en zullen niet bijten of pikken.

PEISTHETAIROS

Inderdaad, bij Zeus, ben ik gaarne bereid
mijn voorstel ter tafel te brengen.
Ik heb het terdege gekneed en geproefd.
Kom, slaaf, breng een krans en wat water
en was me de handen, vooruit.

EUELPIDES

Hoezo?
Gaan we eerst met z'n allen aan tafel?

PEISTHETAIROS

Natuurlijk niet, man. Maar ik maak me gereed
een omvangrijke speech te gaan houden.
Die vogeltjes zullen er stuk van zijn.
tot de vogels

Ik vind het toch zó verdrietig
dat jullie, die vroeger toch koningen wa...

VOGELS

Wij? Koning? Van wat dan?

PEISTHETAIROS

Van alles,
van wat er maar is. Bij voorbeeld van mij,
of van hem, of van Zeus, ja, waarachtig!
Want jullie zijn ouder dan Kronos zelf,
archaïscher dan de Titanen

en eerder ontstaan dan de aarde.

VOGELS

Zo oud?

Bij Zeus, nog nooit van gehoord, zeg.

PEISTHETAIROS

Heus waar. Maar jullie zijn lui en passief,

jullie lezen geen Aisopos-fabels.

Want Aisopos zegt dat de kuifleeuwerik

het eerst van allen bestaan heeft,

zelfs voordat de aarde er was. Maar toen,

toen stierf zijn vader, die ziek was.

Er was nog geen aarde, en dus geen graf.

Hij liet hem dus liggen, maar merkte

na enkele dagen dat dat niet kon.

Toen borg hij het lijk van zijn vader

uit ruimtegebrek in zijn eigen kop!¹³

EUELPIDES

Hoe haal je zoiets in je kop, zeg!

PEISTHETAIROS

Vandaar, als die vogel dus eerder bestond

dan Aarde, en eerder dan goden,

dan heeft hij recht op de heerschappij,

want dat is het recht van de oudste.

EUELPIDES

Ja ja, bij Apollo, het lijkt me niet gek

reeds nu de snavels te sperren,

want Zeus wil de scepter natuurlijk niet kwijt,

wanneer jullie straks daarom vragen.

PEISTHETAIROS

Ook verder zijn er bewijzen genoeg

dat in den beginne de mensen

niet werden bestierd door een godenmacht,

maar door een regering van vogels.

Bij voorbeeld de haan is het eerste bewijs:

vanouds was hij haantje-de-voorste.

Hij zat op de troon in het Perzische Rijk

en kraaide al eeuwen victorie

voordat het geslacht van Darius bestond.

De haan is een Perzische vogel.

EUELPIDES

Vandaar dat hij altijd zo rond paradeert,
precies als de Perzische koning,
met die kam op zijn kop als een Perzische muts;
dat doet geen andere vogel.

PEISTHETAIROS

Zo was hij dus altijd al machtig en groot
en tot op vandaag is zijn invloed
nog overal merkbaar; want 's ochtends vroeg
staat hij in zijn eentje te kraaien
en iedereen springt uit zijn bed aan het werk,
de smid en de huidenverkoper,
de pottenbakbaas en de schoenlappersknecht,
de timmer-, de graan- en de badman.
Ja, sommigen schieten hun sloffen al aan
nog voordat het daagt...

EUELPIDES

Ja, dat weet ik!

Ik arme, mijn jas van Frygische wol
is door zo'n vroegerd gestolen!
Ik was bij een doopfeest genodigd, maar had
onderweg in de stad wat gedronken
en doezelde even een beetje in.
't Was vlak voor het eten. Er kraaide
ergens een haan, en ik sta dus op,
gewoon, net als iedere ochtend
en ga naar mijn werk. Maar buiten de stad
ontmoet ik een vent met een knuppel.
Hij geselt me neer, ik roep nog om hulp,
maar hij ervandoor, en m'n jas ook...

PEISTHETAIROS

En denk aan de zwaluw. Die was toch ook
héél vroeger de koning der Grieken.

VOGELS

De koning der Grieken?

PEISTHETAIROS

Ja, dat ie dat was

dat blijkt nog wel uit het feit dat
men juist in het land als de zwaluw verschijnt.

EUELPIDES

Ja ja, ik zag eens een zwaluw,
en blij dat ik was! Ik keek, en ik riep:
een zwaluw, een zwaluw! Toen schoot er
een cent in mijn keel, want daar kauwde ik op,
en toen kon ik geen eten meer kopen...

PEISTHETAIROS

Ook de koekoek had vroeger zijn koninkrijk:
Foenicië en Egypte,
en telkens wanneer hij daar 'koekoek' riep,
dan renden de mensen het land op
en haalden hun oogst, hun tarwe en gerst,
met volle wagens naar binnen.

EUELPIDES

Daar komt dan waarschijnlijk dat spreekwoord vandaan:
'Dat haal je de koekoek'; dat kan toch...

PEISTHETAIROS

En ook, als een man de machtigste werd
in één van de Griekse staten,
Agamemnon of zo, wie troonde er dan
toch altijd weer hoog aan de scepter?
Een vogel! Precies. En die vogel deed mee
aan alle geneugten des konings.

EUELPIDES

Dat heb ik me nooit zo gerealiseerd.
Vandaar dat ik vroeger verbaasd was
toen Priamos in een tragedie verscheen
met in zijn handen een vogel.
Die vogel keek steeds naar Lysikrates¹⁴
om te zien of hij ergens iets pikte.

PEISTHETAIROS

Maar het beste bewijs van al wat er is,
is Zeus, onze Heer in de hemel,
die als teken van macht op zijn schouders of hoofd
een adelaar post laat vatten.
En zijn dochter Athene heeft altijd een uil,

en Apollo een valk, als een page.

EUELPIDES

Bij Demeter! Dat klopt, wat je zegt. Maar waarom?

Waar hebben ze vogels voor nodig?

PEISTHETAIROS

Nou kijk, wanneer iemand iets offert aan hen

en het offervlees bij het beeld legt,

zoals dat toch hoort, dan grissen zij dat

snel weg, vóór Zeus het kan pakken.

En vroeger zwoer niemand in naam van een god,

maar iedereen deed het met vogels.

EUELPIDES

Ja, Lampo, die oplichter,¹⁵ doet het nog steeds,

die zweert van 'gans-allemachtig'...

PEISTHETAIROS

Zó werden de vogels door mensen vereerd,

men noemde u hemels en heilig,

terwijl tegenwoordig...! Ze stoppen u weg

in een kooi en noemen u Pietje!

heftiger

Of ze slaan met stokken hard op u los,

als was u een stelletje lastige gekken.

Ze zetten hun hekken en strikken en netten,

hun vallen en klemmen en vanginstrumenten

tot diep in het heilige bos!

In bosjes gevangen, in bosjes gehangen

wordt u op de markt door een ieder bevingerd,

en dan, zou je zeggen, de pan ingeslingerd,

maar dat niet alleen, het blijft niet bij braden.

Ze strooien er olie en kaas overheen

en zure azijn en silfiumzaden

en maken een vette zoetige jus,

die gieten ze kokende uit, over u!

als over een taaie rollade.

VOGELS *zingend*

Wat een vrees-, wat een vreeslijk verhaal

zit die man te vertellen.

ily cere- cahiers is a collection of texts (fragments). it is a branch of the collective *it is part of an ensemble*. these texts function as starting points for dialogues within our practice. we also love to share them with guests and visitors of our projects.

the first copy of *ily cere- cahier 47* was printed in september 2026

1	the artist as producer in times of crisis	okwui enwezor
2	the carrier bag theory of fiction	ursula k. le guin
3	arts of noticing	anna lowenhaupt tsing
4	whatever & bartleby	giorgio agamben
5	notes toward a politics of location	adrienne rich
6	the intimacy of strangers	merlin sheldrake
7	the zero world	achille mbembe
8	why do we say that cows don't do anything?	vinciane despret
9	nautonomat operating manual	raqs media collective
10	on plants, or the origin of our world	emanuele cocchia
11	hydrofeminism: or, on becoming a body of water	astrida neimanis
12	the gift and the given	eduardo viveiros de castro
13	the three figures of geontology	elizabeth a. povinelli
14	what lies beneath	george monbiot
15	sculpture not to be seen	elena filipovic
16	the onion	kurt schwitters
17	tentacular thinking	donna j. haraway
18	toward a symbiotic way of thought	vincent zonca
19	living with birds	len howard
20	why look at animals?	john berger
21	quantum listening	pauline oliveros
22	politics of installation	boris groys
23	some notes on drawing	amy sillman
24	depiction, object, event	jeff wall
25	cyber-teratologies	rosi braidotti
26	love your monsters	bruno latour
27	arts of living on a damaged planet	multiple authors
28	what is it like to be a bat?	thomas nagel
29	dazzling diversity: the biology of chiroptera	tessa laird
30	what is an owl?	stephen moss
31	the gender of sound	anne carson
32	the euphio question	kurt vonnegut
33	listening to the tree of life	karen bakker
34	organic music societies	multiple authors
35	klittenbandjes	hay wijnhoven
36	rachel carson	a fable for tomorrow
37	listening music	john maus
38	wolf trilogy	angela carter
39	over leven	sander turnhout
40	hele dagen tussen levende wezens	estelle zhong mengual
41	the earthly community	achille mbembe
42	riding the blinds	maggie nelson
43	notes on gesture	giorgio agamben
44	the living mountain	nan shepherd
45	the ecological crisis as a crisis of sensibility	baptiste morizot
46	death of a moth	virginia woolf
47	the birds	aristophanes

